

TLM_Lausunto_TORNIO_Vinsanmaan tuulivoima OYK_kaavaehdotus_27032026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**TORNIO, VINSANMAAN TUULIVOIMAOSAYLEISKAAVA, KAAVAEHDOTUS**

Tornion kaupunki on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa kaavaehdotuksesta, joka koskee Vinsanmaan tuulivoimahanketta. Lausuntopyynnön yhteydessä on välitetty linkki sähköiseen aineistoon, joita ovat muun muassa kaavaehdotus (Sitowise, 20.1.2026), kaavaselostus (Sitowise, 23.1.2026) ja vastineet kaavaluonnoksesta annettuihin lausuntoihin ja mielipiteisiin (14.1.2026), osallistumis- ja arviointisuunnitelma (Sitowise, päivitetty 8.4.2024), selostus yhteysviranomaisen perustellun päätelmän huomioimisesta kaavaehdotuksessa (Sitowise, 13.11.2025) sekä meluselvitys, väikeselvitys, näkemäalueanalyysi ja havainnekuvat. Museo on lausunut Vinsanmaa osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 13.12.2022 ja valmisteluaineistosta 16.12.2024 sekä Kuorinki-Vinsanmaan tuulivoimahankkeen ja sähkönsiirron ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 26.7.2024.

Tornion kaupungin Vinsanmaan tuulivoimaosayleiskaavan suunnittelualue rajautuu itäosasta Tervolan kunnan rajaan. Alueen pinta-ala on noin 1100 hehtaaria. Tuulivoimanhanke, jota kaava koskee, ulottuu myös Tervolan kunnan alueelle, jonka vuoksi hankkeesta laaditaan erilliset osayleiskaavat sekä Tervolan Kuoringin, että Tornion Vinsanmaan alueille. Lausunnolla oleva tuulivoimaosayleiskaavan ehdotus koskee Tornion kaupungin alueelle sijoituvaa kaava-aluetta. Kaava laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 77 a §:n mukaisena oikeusvaikutteisena yleiskaavana, jota voidaan käyttää suoraan tuulivoimalan rakennusluvan myöntämisen perusteena tuulivoimaloiden alueella (tv). Osayleiskaavan laadinnassa on hyödynnetty tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) yhteydessä laadittuja luonto- ja ympäristöselvityksiä.

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa Tornion kaupungin Vinsanmaan alueelle 8 kokonaiskorkeudeltaan enintään 300 metriä olevan tuulivoimalan rakentaminen. Tuulivoima-alueen arvioitu kokonaisteho on enintään 270 MW, josta Tornion puoleinen osuus 80 MW. Voimaloiden tehon arvioidaan olevan enintään 10 MW.

Kaavaehdotus

Osayleiskaava-alue on osoitettu kaavaehdotuksessa suurimmaksi osaksi maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M-1), jonne saa sijoittaa tuulivoimaloita niille erikseen osoitetuille alueille (tv). Tuulivoimaloiden sijoituspaikkoja on osoitettu 8 kappaletta. Lisäksi kaavaehdotuksessa on osoitettu muun muassa luonnonsuojelualueita (SL), Natura 2000 verkostoon kuuluvia alueita (nat), suojelualueita (s-1 ja s-2), arvokas harjualue tai muu geologinen muodostuma

Tornionlaakson museon johtaja

27.03.2026

§ 29/2026

(ge), vesialuetta (W), alueen osa, jolla ei sallita maa-ainesten ottoa (e-1), muinaisjäännösalue (sm), sähkölinjoja ja maakaapelireittejä (z), energiahuollon alueita (EN) sekä parannettavia ja ohjeellisia teitä. Kaavassa on annettu voimaloiden korkeuteen ja rakentamistapaan liittyviä määräyksiä. Voimaloiden enimmäiskorkeudeksi on kaavassa esitetty 300 metriä.

Kaavaluonnoksesta saadun palautteen perusteella on laadittu kaavaehdotus. Kaava-aineistoa on tarkennettu ehdotukseen muun muassa voimaloiden määrän ja sijaintien osalta ja etäisyyttä asutukseen kasvatettiin, kaavaselostuksen nykytilan kuvauksia ja termistöjä on tarkennettu, lisätty kulttuuriympäristön kohteita maisema- ja kulttuuriympäristön nykytilan kuvaukseen, päivitetty teemakarttoja, havainnekuvia ja mallinnuksia kaavaehdotuksen mukaisella voimalasijoittelulla ja tarkistettu kaavaselostuksessa tunnistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Selostuksen mukaan vaikutusten arviointi on tehty asiantuntija-arviona ja se perustuu kaavan rinnalla tehtyyn ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA), käytössä oleviin perustietoihin, selvityksiin, suunnitelmiin, maastokäynteihin, osallisilta saataviin lähtötietoihin, lausuntoihin ja mielipiteisiin sekä laadittavien suunnitelmien ympäristöä muuttavien ominaisuuksien analysointiin.

Kaavan vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön

Valmisteluaineistosta antamassaan lausunnossa Tornionlaakson museo on tuonut esiin, että lähtöaineisto ja vaikutusten arviointi suhteessa maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön ei ole riittävä sen pohjalla olevien erillisselvitysten ja ympäristövaikutusten arvioinnin puutteellisuuden vuoksi. Lisäksi museon näkemyksen mukaan kaava- tai YVA-selostuksessa ei ollut riittävästi tuotu esiin tai havainnollistettu maisemaan ja kulttuuriympäristöön muiden hankkeiden kanssa syntyviä yhteisvaikutuksia.

Kaavaselostuksen mukaan teemakartat, havainnekuvat ja mallinnukset on päivitetty kaavaehdotuksen mukaisella voimalasijoittelulla. Kaavaselostuksen näkyvyysalueanalyysikarttaan on lisätty maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueita sekä on laadittu näkyvyysalueanalyysikartta yhteisvaikutuksista. Vastineen mukaan kaavaselostuksen karttaan ja taulukkoon on lisätty Tornion yleiskaavan mukaiset paikallisesti merkittävistä rakennetun kulttuuriympäristön alueet ja kohteet. Käytännössä osa alueista ja kaikki kohteet puuttuvat. Muun muassa alle 5 km etäisyydellä sijaitseva Kaisajoki ja alle 10 km etäisyydellä sijaitseva Puikko puuttuvat taulukosta. Paikallisesti merkittäviä kohteita ei edelleenkään ole huomioitu. Kartat ovat havainnollisuuden kannalta erittäin heikkotasoisia.

Kaavan vaikutukset maisemaan ja rakennettuihin kulttuuriympäristöihin on kaavaselostuksessa kuvailtu vain yleisellä tasolla, mikä ei anna kovinkaan tarkkaa kuvaa mahdollisista vaikutuksista. Kaavaselostuksen maisemavaikutusten arvioinnin mukaan arvokkaille maisema- tai kulttuuriympäristöalueille ei aiheudu sellaisia vaikutuksia, mikä johtaisi alueiden arvoperusteiden muuttumiseen. Kaavaehdotuksesta on tehty havainnekuva Korpijärveltä ja Vojakkalanahosta. Korpijärvellä järven poikki avautuu pitkiä ja esteettömiä näkymiä tuulivoimaloille ja tuulivoimalat ovat maisemakuvassa

Tornionlaakson museon johtaja

27.03.2026

§ 29/2026

visuaalisesti hallitsevia. Kokonaisuutena vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön on arvioitu kohtalaisen kielteisiksi.

Selostuksessa ei ole selkeästi eikä yksilöidysti arvioitu vaikutuksia valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin. Yhteisvaikutusten osalta kaavaselostuksessa on mainittu, että kylä- ja viljelymaisemassa sekä kulttuurimaiseman arvoalueilla useat energiahankkeet voivat rikkoa maisematilan eheyttä, muuttaa pienipiirteisen maiseman mittakaavaa ja ominaispiirteitä sekä heikentää maiseman ja kulttuuriympäristön kannalta keskeisiä arvoja. Tästä huolimatta esimerkiksi paikallisesti arvokkaalta Kaisajoen kyläalueelta ei ole havainnekuvaa yhteisvaikutuksista, vaikka kylä jää Vinsanmaan ja Kolopetäjän tuulivoimahankkeiden hankealueiden väliin.

Kaavan suhdetta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kohtaan elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat on edelleen arvioitu vain suhteessa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaihin alueisiin ja ekologiin yhteyksiin. Kulttuuriympäristöjen osalta todetaan vain, että hanke ei vaikuta merkittävästi valtakunnallisesti arvokkaihin kulttuuriympäristöihin.

Kaavaselostuksessa on arvioitu tuulivoimaosayleiskaavan suhdetta Tornion yleiskaavaan 2021, jonka osalta todetaan, että alueen maankäyttö ei ole ristiriidassa. Arvioinnissa ei ole huomioitu lainkaan tuulivoimaosayleiskaavan vaikutuksia Tornion yleiskaava 2021:ssä osoitettuihin kulttuuriympäristöihin. Tuulivoimayleiskaavan maisemavaikutukset heikentävät hankkeen lähivaikutusalueelle sijoittuvien maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen maisemallisia arvoja ja todistusvoimaisuutta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaava-alueella on suoritettu arkeologinen inventointi vuonna 2021. (Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu). Sähkönsiirtoreittien osalta on tehty *Martimo-Kuorinki/Vinsanmaa-Keminmaan sähköasema ja Martimo-Petäjälänkosken sähköasema voimajohtolinjausten arkeologinen inventointi 2022* sekä *Martimo-Vinsamaan sähkölinjan VE3 lisäinventointi 2023* (Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu).

Hankealueen arkeologinen kulttuuriperintö on esitelty kappaleessa 4.3. Suunnitellulla Vinsanmaan kaava-alueella, Tornion puolella sijaitsee kaavakartan ja selostuksen mukaan yksi muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäänös **Rajakumpu 1** (*tunnus muinaisjäänösrekisterissä 1000046023*). Kaavaselostuksessa, sen kuvassa 4.5. sekä taulukossa 4-4 on kuitenkin esitetty kaikki Kuorinki-Vinsanmaan yhteisen hankealueen arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet sekä Tornion, että Tervolan puolella, sillä hankealueet on inventoitu yhdessä. Kaikkien kohteiden yhteyteen tulee lisätä niiden tunnus muinaisjäänösrekisterissä. Toistaiseksi vain taulukossa 4-5 *Muinaisjäänösrekisterin kohdeluettelo Kuorinki-Vinsanmaan hankkeen ympäristössä (Museovirasto)* on ilmoitettu myös muinaisjäänöskohteen tunnus. Taulukkoon 4-5 tulee lisätä, miltä ohjeelliselta etäisyydeltä hankkeen ympäristössä kohteet on ilmoitettu kyseisessä taulukossa. Tervolan puolella, Kuorinki-hankealueen itä- ja

Tornionlaakson museon johtaja

27.03.2026

§ 29/2026

koillispuolella on huomattava määrä kivikautisia sekä muita muinaisjäännöskohteita, jotka tulee lisätä ko. taulukkoon, mikäli ne mahtuvat tässä määritellyn aluerajauksen tai etäisyyden sisään.

Lisäksi tarkemmasta 5p LiDar-aineistosta on löytynyt uusi todennäköinen kivikautinen asuinpainanneryhmä ja muinaisjäännös **Vinsanmaa** (1000055608) Vinsanmaan itäkärjestä. Kyseinen muinaisjäännös sijaitsee vain 380 metrin päässä lähimmästä kaavoitetusta tuulivoimalasta (numero 23) ja vain noin 200 metrin päässä kyseiselle tuulivoimalalle kaavassa osoitetun tuulivoimala-alueen reunasta. Kaavaan on lisäksi merkitty ohjeellinen tielinjaus kyseisen muinaisjäännöskohteen ja voimalan väliin. Kyseisen asuinpainanneryhmän alueella ei ole vuoden 2021 inventoinnin raportin mukaan käyty, jonka vuoksi sitä ei ole tuolloin inventoinnissa havaittu.

Hankkeen vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön on arvioitu kappaleessa 10.5., jossa on todettu, ettei hankkeella ole vaikutuksia arkeologisiin kohteisiin. Uusi muinaisjäännösalue sijaitsee kuitenkin tuulivoimala-alueen välittömässä läheisyydessä ja ohjeellisen uuden tiestön läheisyydessä. Museo pitää hyvänä, että kaavan yleisissä määräyksissä on veloitettu, että luonnon monimuotoisuuden sekä arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta arvokkaat alueet tulee ottaa huomioon tuulivoimaloiden, tuulivoimaloiden huolto- ja rakentamisteiden sekä nykyisten perusparannettavien teiden ja maakaapeleiden sijoittamisessa. Samoin kaavan yleisissä määräyksissä on veloitettu, että arkeologiset kohteet tulee merkitä selkeästi maastoon ennen rakennustöiden aloittamista ja niiden ajaksi ja että rajauksen tulee noudattaa muinaisjäännösalueen rajausta. Kaavaan tulee lisätä viittaus muinaismuistolakiin (295/1963), jonka 1§ mukaan ilman muinaismuistolain lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Muinaisjäännöskohteiden huomiointi rakennusvaiheessa tulisi lisätä myös kirjalliseen kaavaselostukseen, samoin kuin nimetä ne alueella sijaitsevat kohteet, jotka tulee huomioida.

Tuulivoimaloiden suunnitellut paikat ovat muuttuneet huomattavasti vuosien saatossa. Tällä hetkellä neljä eteläisintä tuulivoimalaa (24, 25, 26, 27) ovat siirtyneet lähemmäs toisiaan Männikköloukun alueelle. Kaksi Vinsanmaan harjun päälle suunniteltua voimalaa (24 ja 25) ovat siirtyneet harjun eteläpuolelle. Voimala 22 on siirtynyt aiempaa etelämmäksi, lähemmäs Vinsanmaata. Alueen pohjoisosaan on suunnitteilla yksi tuulivoimala (21) lisää Rajakummun viereisen matalamman kummun päälle. Voimalan 21 alue aluetta ei ole aikaisemmissa inventoinneissa inventoitu. Uusi kohde, kivikautisten asuinpainanteiden ryhmä **Vinsanmaa** sijaitsee samalla korkeudella, kuin myllyn 21 alle jäävä kumpare. **Tämän vuoksi Tornionlaakson museo edellyttää Vinsanmaan tuulivoima-alueen lisäinventointia**, jossa tarkistetaan uudet voimalanpaikat sekä sellaiset uusien teiden, energiavarastojen ja energiasiirtolinjojen paikat, joita ei ole vielä edellisissä inventoinneissa tarkastettu. Samalla tulee myös tarkastaa uusi kohde **Vinsanmaa**. Kyseinen kohde tulee lisätä myös kaavakarttaan sekä kaavaselostukseen asianmukaisin suojelumerkinnöin.

Tornionlaakson museon johtaja

27.03.2026

§ 29/2026

Tornionlaakson museon kanta

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan kaava-aineistossa ei ole edelleenkään riittävästi tuotu esiin ja havainnollistettu vaikutuksia maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön. Museo ei yhdy kaavaselostuksessa esitettyyn vaikutusten arviointiin suhteessa maisemaan ja rakennettuihin kulttuuriympäristöihin tai yhteisvaikutuksiin. Kaavan liitteenä olevien näkyvyysalueanalyysin perusteella on selvästi todettavissa, että hankkeella on merkittäviä vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia muiden tuulivoimalahankkeiden kanssa erityisesti maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin hankealueen lounais- ja länsipuolella.

Muuttuneiden voimalanpaikkojen sekä 5p LiDar-aineistosta havaittujen uusien kohteiden vuoksi Tornionlaakson museo edellyttää Vinsanmaan hankealueelle arkeologista lisäinventointia.

Haitallisten vaikutusten vähentämisen osalta selostuksessa on esitetty vain rakentamisen aikaisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksia ja voimaloiden välittömälle vaikutusalueelle mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten lieventämismahdollisuuksia.

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan selvitysten ja arvioinnin puutteiden vuoksi kaava ei vielä täytä MRL 77b § tuulivoimarakentamista koskevan yleiskaavan erityisiä sisältövaatimuksia.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Tornion kaupunki
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto